

Ne každá procházka musí vést od jednoho velkého příběhu ke druhému. Tentokrát se vydáme tišeji – od kostela sv. Jana Křtitele směrem k nádraží – a budeme si všimnout toho, co často míváme bez zastavení. Štítů, sgrafit, domovních znamení, letopočtů, reliéfů i drobných symbolů, které zdobí fasády Masarykova náměstí, Obrokovy ulice, Horního a Divišova náměstí, Kovářské či Palackého. Nečekají nás velká historická zastavení, ale soustředěný pohled na detaily. Stačí zpomalit, zvednout hlavu a číst město jinak – v ornamentu, barvě a stopě ruky dávných i novějších majitelů.

Přes pět století na Masarykově náměstí

Opět začínáme na Masarykově náměstí, takže už dobře známe historický kontext celého prostoru, proměny jeho názvů i vybrané budovy. Na naší procházce jsme dokonce narazili i na **kapucínský kostel sv. Jana Křtitele**. Proč se k němu tedy vracíme? Jeho historii už známe a víme, že sahá až do 17. století. Na jeho podobě se však výrazně podepsalo i 21. století.

Znojenské děkanství nechalo v roce 2008 malířem Milivojem Husákem výtvarně ztvárnit hlavní fasádní štít obrácený směrem do náměstí. Malba je umístěna ve střední ose průčelí, přímo nad vstupním portálem. Nachází se v mělké vertikálně orientované nische se segmentovým zakončením. Plní tak funkci ikonografického akcentu vstupu a podílí se na sakrálně reprezentativním výrazu celé fasády.

Postava Krista se zde neukazuje jako trpící Ukřižovaný, ale jako oslavený a kosmický střed světa, v němž se – v duchu františkánského Chvalozpěvu stvoření – setkává slunce i měsíc, nebe i země, čas i věčnost. Rozpažené paže připomínají

kříž sv. Františka ze San Damiana, proměněný z nástroje bolesti v gesto přijetí a univerzální vlády nad stvořením, zatímco světelná aura a hvězdný prostor kolem těla vyjadřují proměnění, slávu a překročení pozemské skutečnosti. Malba tak není obrazem utrpení, ale kontemplativní vizí vykoupeného kosmu sjednoceného v Kristu – tichého světla, v němž může člověk znovu nalézt pokoj.

Stočíme-li zrak od kostela mírně doleva, zaujme nás další výtvarné ztvárnění fasády. Tentokrát se jedná o fragmenty sgrafitové výzdoby **renesančního paláce čp. 333/11**. Sgrafitová výzdoba pochází z roku 1549 a díky analogiím ze Slavonic a Eggenburgu víme, že původně pokrývala celou fasádu. Největší část se dochovala ve výklenku. Na sgrafitu lze rozpoznat dvojici kentaurů s vinnou révou a bakchantkami. Motiv vychází z grafických předloh a je na něm zachycena také dvojice lancknechtů – žoldnéřských renesančních vojáků – s bubnem a píšťalou. Nápis odkazuje ke dvouleté válečné přestávce v tureckých válkách, tedy k období, které bylo pro lancknechty existenčně nejisté. Dům byl právě v této době rozšířen a renesančně přestavěn Ambrožem auf der Leiten, jak dokládá přepis na pilastru fasády i nápis na pilíři v interiéru mázhauzu.

Sgrafito je výtvarná technika zdobení fasád, při níž se do několika vrstev různobarevné omítky vyškrabává obraz nebo ornament. Horní vrstva se částečně seškrábne tak, aby vynikla barva vrstvy spodní. Výsledkem jsou kresby, nápisy či figurální výjevy přímo spojené s omítkou domu – tedy nikoli malba na povrchu, ale motiv vzniklý odkrýváním jednotlivých vrstev. Technika byla oblíbená zejména v renesanci a znovu se k ní vracelo i v 19. a 20. století.

K 16. století a samotné renesanci se hlásí také sousední **dům U Zlaté konve**. Na dochovaném obloukovém loubí v uličním průčelí obráceném do náměstí se zachovala malířská výzdoba v teplých tónech okru a červeně. Také **dům U Černého medvěda** v sobě ukrývá renesanční prvky včetně mázhauzu. Ačkoli jeho fasádu nezdobí sgrafita, jeden drobný detail zde přece jen najdeme. Když zvedneme oči vysoko

ke korunní římsě, všimneme si černého obdélného pole, z něhož vystupuje reliéfní hlava medvěda. Byla vytvořena roku 1988 ve spolupráci Vladimíra Novotného a V. Invalda.

Popojdeme-li o dva domy výše po náměstí, narazíme na **dům čp. 326/4**, kde nás „pozdraví“ středověká kamenná postava držící štít. Původně byla tato socha umístěna na fasádě ve dvoře, při opravě domu jí však byla vytvořena čestná nika v uličním průčelí.

Další, tentokrát už moderní sochařské dílo uvidíme na **obchodním domě Dyje**. V roce 1974 zde vznikl keramický reliéf znojemské orlice, na němž spolupracovali sochaři Jiří Marek, Jiří Bartoň a Kamil Fuchs. Reliéf svým zjednodušeným geometrickým tvaroslovím dobře odpovídá výtvarnému cítění své doby a výrazně oživuje jinak strohou hmotu stavby.

Samotný obchodní dům navrhli brněnský architekt Bohuslav Fuchs spolu se svým synem Kamilem Fuchsem.

Diskuze se rozproudivly ještě před zahájením samotné stavby, a to již kolem modelu vystaveného ve městě. Bohuslav Fuchs projekt opakovaně obhajoval a vysvětloval veřejnosti na stránkách regionálního tisku. Přestože má budova dnes již více než padesát let, stále budí emoce a určitou míru kontroverzí. Zároveň se s ní pojí několik přetrvávajících omylů. Skutečným autorem architektonické podoby je skutečně Bohuslav Fuchs, který vytvořil nový projekt přímo pro obchodní dům v této lokalitě; nejedná se o nerealizovaný projekt divadla v Brně.

Svým objemem zasahuje současný obchodní dům do prostoru náměstí méně než tzv. Jungnicklův bytový a obchodní dům, který byl na konci druhé světové války poškozen leteckou pumou a následně řízeně zdemolován spolu s ostatními domy

v zástavbě s úmyslem vybudovat zde novou radnici. Tento záměr však nebyl realizován. Prostor náměstí se poté rozšířil a srovnal do úrovně odboček ulic Velké Mikulášské a Zámečnické, přičemž ve zbývajícím volném prostoru vznikla provizorní zeleň.

Na konci druhé světové války se letecká bomba, která původně mířila spíše do průmyslové zóny a na nádraží, lehce otřela o radniční věž a dopadla do budov pod ní. Jungnicklův dům poničila tlaková vlna. Po skončení války bylo rozhodnuto o demolici bloku budov včetně Jungnicklova domu. Původní záměr postavit zde radnici nebyl realizován a dlouho zde byla provizorní travnatá plocha, než byl na začátku 70. let dokončen obchodní dům Dyje.

Tato plocha byla roku 1967 nabídnuta podniku Drobné zboží Jihlava, který ve Znojmě hledal místo pro moderní obchodní dům. Byla vyhlášena architektonická soutěž a návrhy byly vystaveny ve výloze sportovní prodejny na Dolní České ulici. Ze šesti návrhů vybrala porota projekt Bohuslava a Kamila Fuchsových. Moderní formy a hladká fasáda však zůstávají i po více než půlstoletí pro část veřejnosti obtížně přijatelné.

A právě tato různorodost názorů nám připomíná, že každá epocha do tváře města otiskuje vlastní představu krásy, pokroku i reprezentace. Stačí se od bruselské estetiky 70. let 20. století vzdálit jen o několik ulic a setkáváme se s estetikou o čtyři staletí starší.

Z Obrokové ulice na Horní náměstí

Vydejme se tedy Obrokovou ulicí vzhůru a zastavme se u budovy sousedící s tzv. Goltzovým palácem, dnes využívaným jako radnice. **Dům čp. 3/8** se – stejně jako dům na Masarykově náměstí 333/11 – hrdě hlásí ke své renesanční minulosti prostřednictvím bohaté sgrafitové výzdoby. V tomto případě je sgrafito dochováno v podstatně větším rozsahu a i zde se podařilo v dějinách umění dohledat jeho grafické předlohy. Výzdoba je členěna do tří pásů. V horním pásu nad okny se objevují hrající si dětské postavy, mezi okny pak stojí evangelisté Matouš, Marek, Lukáš a Jan se svými tradičními zvířecími atributy, doplnění o postavu muže v renesančním